

UDC: 34(042)(575.1)

“YURISPRUDENSIYA” YO‘NALISHIDA TAYYORLANAYOTGAN ILMYI MAQOLALARNING JANR-KOMPOZITSION TAHLILI

Saloyeva Hilola Ravshan qizi,
“Ilm-fan va innovatsion rivojlanish”
ilmiy jurnali bosh muharriri
e-mail: Saloeva.hilola@mail.ru
ORCID: 0000-0003-0981-8565

Annotatsiya. Tadqiqot davomida “yurisprudensiya” yo‘nalishi bo‘yicha tahririyatga taqdim etilgan ilmiy maqolalarning janr-kompozitsion jihatlari o‘rganib chiqildi. Mualliflarning maqola yozish ko‘nikmalarini oshirish orqali ilmiy maqolalarning sifat ko‘rsatkichlarini ko‘tarish hamda xalqaro ma‘lumotlar bazalari tarkibidagi ilmiy jurnallar talablariga mos holda rasmiylashtirib, ularda maqolalar chop etish ilmiy ishning asosiy maqsadi qilib olindi. Ilmiy maqolalar uch bosqichdan – plagiatga tekshiruv, texnik va ilmiy ekspertizadan o‘tkazildi. Har bir maqolaning janr-kompozitsion jihatlari, tizimli-semantik, sintaktik va kommunikativ-pragmatik xususiyatlari o‘rganildi. Olingan natijalar umumlashtirilib, ular asosida tahririyatga taqdim etiladigan maqolalarga qo‘yiladigan talablar hamda ekspert xulosasi ishlab chiqildi. Ilmiy maqolani mazkur talablar asosida rasmiylashtirishda mualliflar yo‘l qo‘yayotgan asosiy kamchiliklar o‘rganildi va ularni bartaraf etish uchun tavsiyalar ishlab chiqildi. Ilmiy maqola janri va tur-lariga ta‘rif berildi. “Yurisprudensiya” yo‘nalishi bo‘yicha ilmiy maqolalarni yozish va rasmiylashtirishni o‘rgatish bo‘yicha uslubiy qo‘llanma ishlab chiqish, shuningdek, akademik yozuv ko‘nikmalarini o‘rgatish bo‘yicha o‘quv seminar-treninglar o‘tkazish zaruriyati mavjudligi aniqlandi.

Kalit so‘zlar: “yurisprudensiya” yo‘nalishidagi ilmiy maqola, ilmiy maqola janri, tahliliy maqola, plagiat, ilm-fan, kompozitsiya, ilmiy maqola tarkibiy qismlari, ilmiy ekspertiza, texnik ekspertiza.

ЖАНРОВО-КОМПОЗИЦИОННЫЙ АНАЛИЗ НАУЧНЫХ СТАТЕЙ, ПОДГОТОВЛЕННЫХ ПО НАПРАВЛЕНИЮ “ЮРИСПРУДЕНЦИЯ”

Салоева Хилола Равшан кизи,
главный редактор научного журнала
«Наука и инновационное развитие»

Аннотация. В ходе исследования были изучены жанр и композиция научных статей, представляемых в редакцию по направлению “юриспруденция”. Основными целями исследования являются повышение качества научных статей за счет улучшения навыков письма авторов, а также публикация статей в соответствии с требованиями научных журналов в международных базах данных. Научные статьи проверялись в три этапа: плагиат, техническая и научная экспертиза. Исследовались жанрово-композиционные аспекты, системно-семантические, синтаксические и коммуникативно-прагматические особенности каждой статьи. По результатам исследования были разработаны требования к статьям, представляемым в редакцию, а также экспертное заключение к статьям. Изучены основные ошибки, допускаемые авторами при оформлении научных статей на основе разработанных требований, и выработаны рекомендации по их устранению. Представлены

определения понятиям жанра и видов научной статьи. Выявлена необходимость разработки учебного пособия по обучению написанию и оформлению научных статей по направлению “юриспруденция”, а также проведения семинаров по обучению навыкам академического письма.

Ключевые слова: научная статья в области “юриспруденция”, жанр научной статьи, аналитическая статья, плагиат, наука, композиция, составные части научной статьи, научная экспертиза, техническая экспертиза.

GENRE-COMPOSITIONAL ANALYSIS OF SCIENTIFIC ARTICLES, PREPARED UNDER THE DIRECTION OF “JURISPRUDENCE”

Saloeva Khilola Ravshan Kizi,
Editor-in-Chief of a Scientific Journal
“Science and Innovative Development”

Abstract. In the course of the study, the genre and composition of scientific articles submitted to the editorial office in the direction of “Jurisprudence” are studied. The main objectives of the study are to improve the quality of scientific articles by improving the writing skills of authors, as well as publishing articles in accordance with the requirements of scientific journals in international databases. Scientific articles have been checked in three stages: plagiarism, technical and scientific expertise. Genre-compositional aspects, system-semantic, syntactic and communicative-pragmatic features of each article have been studied. Based on the results of the study, requirements for articles submitted to the editorial board, as well as an expert opinion for articles are developed. The main mistakes made by the authors in the design of scientific articles based on the developed requirements are studied and recommendations for their elimination are developed. Definitions of the concepts of genre and types of scientific articles are presented. The necessity of developing a textbook on teaching writing and designing scientific articles in the direction of “Jurisprudence”, as well as conducting seminars on teaching the skills of academic writing, has been identified.

Keywords: scientific article in the field of “jurisprudence”, genre scientific article, analytical article, plagiarism, science, composition, composition of scientific articles, scientific expertise, technical expertise.

Kirish

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda mam-lakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida ilm-fanning rolini kuchaytirish, fan bilan ish-lab chiqarish o‘rtasidagi hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ta‘lim tizimini rivojlantirish va yuqori malakali ilmiy kadrlar tayyorlashga katta e‘tibor qaratilmoqda. Ilm-fanning bar-cha sohalari bo‘yicha fundamental, amaliy, innovatsion tadqiqotlar, shu jumladan yosh olimlarning ilmiy natijalarini ommalashtirish bo‘yicha izchil va rejali ishlar amalga oshi-rilmoqda. Oliy o‘quv yurtlari professorlari, tadqiqotchilari, doktorantlari, magistrantlari va talabalarining yuqori impakt-faktorga ega bo‘lgan nufuzli xalqaro ilmiy jurnallarda ma-qolalar chop ettirishi bo‘yicha muayyan cho-ralar ko‘rilmoqda.

Web of Science va Scopus xalqaro ma‘lu-motlar bazalarida indekslanadigan xorijiy jurnallarda O‘zbekiston olimlari tomonidan yozilgan ilmiy maqolalar soni ortib borayot-ganiga qaramay, ba‘zi maqolalarning sifati hali ham talab darajasida emas. Ilmiy maqola janri va turlari nazariy jihatdan o‘rganilma-ganligi, mazkur mavzuga oid adabiyot, o‘quv qo‘llanma va yo‘riqnomalarning tom ma‘no-da yo‘qligi, talaba, doktorant va olimlar il-miy maqola yozishda nazariy bilimlarga ega emasligi tufayli ilmiy maqolalar zamonaviy talab darajasida yozilmayotganligi, sifat jihat-dan orqada qolayotganligi buning asosiy sa-babidir.

Bu esa O‘zbekistonda ilmiy jurnallarga taqdim etilayotgan, jumladan, “yurispruden-siya” yo‘nalishi bo‘yicha tayyorlanayotgan

ilmiy maqolalarning janr-kompozitsion jihatlari, turlari, ilmiy apparatga amal qilinishi, tizimli-semantik, sintaksis va kommunikativ-pragmatik xususiyatlarini tadqiq qilish va olingan natijalar asosida ilmiy maqolalarni tayyorlashda yo'l qo'yilayotgan asosiy kamchiliklarni bartaraf etishni taqozo etadi. Ilmiy jurnallarga taqdim etilayotgan ilmiy maqolalarni talab darajasida rasmiylashtirish uchun ularga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish, zamonaviy jurnalistikada ilmiy maqolaning o'рни va ahamiyatini tadqiq etgan holda, janri va turlarini nazariy jihatdan o'rganish asosida metodik qo'llanma yaratish hamda amaliyotga joriy etish orqali ilmiy jurnallar, xususan, ilmiy maqolalar saviyasi va sifatini oshirishga erishish mavzuning ilmiy yangiligi va dolzarbligini belgilaydi.

Ilmiy maqola janri M. Davis [2], R.A. Day, B. Gastel [3], A.G. Gross, J.E. Harmon, M. Reidy [4], J. Hartley [5] kabi xorijiy tadqiqotchi olimlarning asarlarida nazariy jihatdan o'rganilgan. Bu olimlarning ilmiy ishlarida ilmiy maqolaning zamonaviy ko'inishi, ya'ni tarkibiy qismlari haqida, shuningdek, ilmiy maqolani yozishda qo'llaniladigan akademik – ilmiy uslub to'g'risida so'z boradi.

Mazkur mavzu rossiyalik tadqiqotchilar I.V. Sviderskaya, V.A. Kratasyuk [6], Y.I. Arxipova, O.A. Kazakova [7], A.B. Ponomarev [8], A.M. Novikov, D.A. Novikov [9], E.O. Sidorova [10], I.N. Kuznetsov [11] asarlarida ham o'rganilgan.

E.I. Arxipova va O.A. Kazakovaning ta'kidlashicha, ilmiy diskurs matnlarining, shu jumladan ilmiy maqolalarning bazaviy va alohida tavsiflari ilmiy va o'quv adabiyotlarda ancha keng yoritilganiga qaramay, ilmiy maqola janri hanuzgacha kompleks tadqiq etilmagan. Bu zamonaviy ilmiy diskursda "ilmiy maqola" tushunchasi chegaralarining yo'qolib ketganligi bilan bog'liq [7, 263-b.]. Shuningdek, bu holat o'rganilayotgan mavzu bo'yicha materialning kamligini ham izohlashi mumkin.

A.B. Ponomarevning ishida ilmiy tadqiqotlar metodologiyasining asoslari, ilmiy-tad-

qiqot ishlarini o'tkazishning bosqichlari, jumladan tadqiqot yo'nalishining tanlanishi, ilmiy-texnik muammoning qo'yilishi, nazariy va eksperimental tadqiqotlarning o'tkazilishi, ilmiy ish natijalarini rasmiylashtirish yuzasidan tavsiyalar bayon etilgan bo'lib, ilmiy bilishning turli darajalari ko'rib chiqilgan [8].

E.O. Sidorova o'z ishida ilmiy maqolani yozishning nazariy uslubiy asoslarini bayon etgan, xususan, ilmiy maqolaning tuzilishi va turlarini keltiradi, uni rasmiylashtirish tartibini batafsil tavsiflaydi, shuningdek, ilmiy maqolaning kompozitsion qismlariga to'xtalib o'tadi [10].

Chet ellik olim va mutaxassislar tomonidan ilmiy maqola janri, uning tahliliy jurnalistikadagi o'рни va kompozitsion tuzilishi nazariy jihatdan tadqiq etilgan bo'lsa-da, mahalliy olimlar tomonidan bu mavzular deyarli o'rganilmagan, darslik, o'quv qo'llanma va adabiyotlar yaratilmagan. Asosan, o'quv qo'llanmalarda tahliliy janrlar, maqola janriga ta'rif va tavsif berib o'tiladi, ilmiy maqola ilmiy jurnallarda chop etilishi qayd etiladi, xolos. Ba'zi o'quv qo'llanmalarda "ilmiy-ma'rifiy" maqolaning o'ziga xos xususiyatlari haqida so'z yuritilgan, biroq "ilmiy maqola" janri va turlari, uning zamonaviy talqini va kompozitsiyasi xususida ma'lumot berilmagan [1, 131–137-b.]. Shulardan kelib chiqib, mazkur mavzu dolzarb sanaladi hamda bugungi kunda uni chuqurroq o'rganish va tadqiq etishni talab etadi.

Material va metodlar

Tadqiqot davomida Innovatsion rivojlanish vazirligining "Ilm-fan va innovatsion rivojlanish" ilmiy jurnalida 2018–2021-yillarda, shuningdek, Toshkent davlat yuridik universitetining "Yuridik fanlar axborotnomasi", "Yurisprudensiya" ilmiy-amaliy jurnallarida 2020–2021-yillar davomida "yurisprudensiya" yo'nalishi bo'yicha nashr etilgan ilmiy maqolalar tadqiq etildi. Maqolalar janr, tur va kompozitsion jihatdan o'rganib chiqildi, mantiqiy va akademik uslub tamoyillari hamda semantika, pragmatika va ritorika

qonun-qoidalari asosida tahlil qilinib, tegishli yakuniy xulosalar olindi. Tadqiqot davomida ilmiy maqolalarga qo'yiladigan talablar ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etildi.

Mazkur ilmiy ish natijalari "Ilmiy maqola janri, uning turlari va kompozitsion tuzilishi" deb nomlangan o'quv qo'llanma sifatida chop etilishi rejalashtirilgan.

Tadqiqot davomida masalaga oid manbalarni o'rganish va tahlil qilish, kuzatish, suhbat, savol-javob o'tkazish, nazariy-qiyosiy tahlil, statistika, taqqoslash, induksiya va deduksiya, umumlashtirish, kontent-analiz, tizimli-semantik tahlil kabi metodlardan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot davomida 2018–2021-yillar davomida "yurisprudensiya" yo'nalishida tayyorlangan va tahririyatga taqdim etilgan ilmiy maqolalar tadqiq etildi. Maqolalar uch bosqichda tekshirildi.

Birinchi bosqichda maqolalar o'zlashtirmalar va plagiat mavjudligini aniqlovchi avtomatlashtirilgan dastur orqali tekshirildi. Plagiat aniqlangan taqdirda, maqola muallifga qaytarildi. Matnda o'zlashtirmalar, boshqa manbalarga iqtiboslar keltirish darajasi 65 foizdan yuqori bo'lgan maqolalar qabul qilindi.

Ikkinchi bosqichda qabul qilingan maqolalar tahrir hay'ati a'zolariga – ilmiy ekspertlarga ilmiy ekspertizadan o'tkazish uchun yuborildi. Maqolalar mualliflarini ko'rsatmagan holda, ya'ni anonim tarzda ilmiy ekspertizadan o'tkazildi, ilmiy ekspertlarning xulosalari ham mualliflarga ekspertlarning shaxsi ko'rsatilmagan holda yuborildi, ya'ni ekspertizadan o'tkazishning eng mukammal va to'g'ri "double-blind peer review" usuli qo'llanildi.

Ilmiy ekspertlar o'z xulosalarini qayd etishlari uchun maxsus jadval ishlab chiqildi.

Ushbu jadval maqolaning talablar asosida to'g'ri rasmiylashtirilganini aniqlash

va maqolalarni ko'rib chiqish vaqtini qisqartirish maqsadida ishlab chiqildi hamda ilmiy maqola kompozitsiyasiga qo'yilgan barcha talablarni o'z ichiga qamrab oldi. Mazkur jadval ekspertlarga yuborilgandan so'ng maqolalarni ko'rib chiqish muddati 3-4 kunga qisqartirildi. Bundan avval maqolalar ko'rib chiqish muddati 14 kun deb belgilangan bo'lsa, endi bu muddat 10 kunni tashkil qiladi. Amalda esa maqolalarga ekspert xulosalari uzog'i bilan 4-5 kunda yuborilyapti. Bu tadqiqot davomida ishlab chiqilgan jadvalning yuqori samaradorligini belgilaydi.

Uchinchi bosqichda texnik ekspertiza o'tkazildi. Ekspert xulosalariga ko'ra tavsiya etilmagan maqolalar mualliflarga qaytarildi, qayta tuzatish kerak bo'lgan maqolalar qayta to'g'rilash uchun yuborildi, qabul qilingan maqolalar nashr uchun qabul qilindi.

Bu jarayonda qabul qilingan va qayta tuzatish uchun yuborilgan maqolalar bosh muharrir tomonidan ham ko'rib chiqildi va maqolaning janr-kompozitsion xususiyatlari tahlil qilindi. Maqolaning kompozitsiyasida kamchiliklar aniqlangan taqdirda, mualliflarga ekspert xulosasiga qo'shimcha ravishda og'zaki yoki yozma tushuntirishlar berildi. Ya'ni texnik ekspertizada maqolaning kompozitsiyasi (tarkibiy qismlari) talablarga moslab to'g'ri rasmiylashtirilgani tekshirildi.

Texnik ekspertizaning uchinchi bosqichda o'tkazilishi ko'p vaqt talab etdi va yetarlicha samara bermadi. Ekspertlarga yuboriladigan jadval (qarang: 1-jad.) ilmiy maqolalarga qo'yilgan talablarga kiritilgandan so'ng maqolalar talablarga moslab yuborildi. Natijada birinchi bosqichda maqolalar texnik ekspertizadan o'tkazila boshlandi – maqolaning kompozitsiyasi, talablarga moslab berilishi birinchi bosqichda tekshirildi. Tahririyatga kelib tushayotgan maqolalar talablarga moslanmagan taqdirda, qaytarildi.

1-jadval*

“Yuridik fanlar axborotnomasi” ilmiy jurnalida chop etish uchun taqdim etilgan maqolaga ekspert xulosasi				
Maqolaning nomi _____				
hajmi _____ bet, _____ tili				
Baholash mezonlari	Baholash natijalari			
	Talabga javob beradi	Qayta ishlash lozim	Talabga javobga bermaydi	Qo'shimcha takliflar
1. Kirish 1.1. Mavzuning dolzarbligi. 1.2. Maqolaning aniq maqsadi va yechilishi lozim bo'lgan masalani asoslash. 1.3. Maqolada qo'yilgan masalani yechishga boshqa mualliflar qanday yondashgan, ular qaysi usullarni qo'llagan va b. (adabiyotlar tahlili).				
2. Material va metodlar 2.1. Olib borilgan tadqiqotning batafsil mazmuni. 2.2. Qo'llanilgan metodlar, metodologiya va tadqiqot obyektlarini asoslash.				
3. Tadqiqot natijalari 3.1. Tadqiqot obyektni tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar dinamikasi tahlili (maqolaga qo'yilgan masalani yechishga asos bo'ladigan ma'lumotlar doirasida) va xulosalar. 3.2. Olingan ilmiy-amaliy natijalar, ularning samaradorligi va haqqoniyligi tahlili.				
4. Tadqiqot natijalari tahlili 4.1. Muallif faktlarni tahlil qiladi, o'z fikrini asoslaydi, qaysilarini ma'qullab, qaysilarini inkor etishini aytib o'tadi va fikrlarini izohlaydi. 4.2. Tadqiqot davomida yuzaga kelgan, ilm-fan doirasidagi to'siq va muammolar tahlili. 4.3. Turli metodlarning tahlili, mazkur tadqiqot natijalarini boshqa tadqiqot natijalari bilan solishtirish.				
5. Xulosalar 5.1. Muallif tadqiqoti natijalaridan kelib chiquvchi xulosa va takliflar.				
Eslatma! Tadqiqotda mavzuga oid qonunchilik hujjatlaridan, statistik ma'lumotlardan, matematik usullar va modellardan, natijalarni izohlashda diagramma va grafiklardan foydalanish tavsiya etiladi.				
Xulosa: _____ Yuqoridagilardan kelib chiqib, ilmiy maqola chop etishga (aniq ko'rsatilishi shart): ☐ tavsiya etiladi. ☐ tavsiya etilmaydi. ☐ qayta ishlangandan keyin tavsiya etiladi.				
Taqrizchi: _____ <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> Ilmiy daraja va unvoni F.I.Sh. </div>				

*Muallif ishlanmasi.

Natijada tahririyat ishi tartibga solindi. Avvaliga 50 ta maqolaning hammasi plagiatdan, ilmiy ekspertizadan o'tkazilgan bo'lsa, endilikda 50 ta maqoladan 20 tasi qabul qilinib, 30 tasi birinchi bosqichda – texnik ekspertizaning o'zida mualliflarga qaytarildi (son ko'rsatkichlari o'rta hisobda olingan).

Biroq ilmiy maqola yozayotgan mualliflar talablarni to'g'ri tushunmasligi oqibatida tayyor maqolaga tarkibiy qismlarning nomlarini yozib qo'yish, *tahliliy maqola* matnini qismlarga bo'lib chiqish holatlari kuzatildi. Bu esa ilmiy maqola tushunchasiga ta'rif berilishi, janrlar tavsifini ishlab chiqish lozimligini anglatadi. Shularni inobatga olgan holda, tadqiqot davomida ilmiy maqola janri va turlariga ta'rif ishlab chiqildi.

2-jadval

Ilmiy maqola turlari

Ilmiy maqola – bu ilmiy usullar yordamida olib borilgan tadqiqotning asosiy natijalarini o'z ichiga olgan ish.

Empirik maqola – original tadqiqot natijalarini keltirish.

Maqola matni o'tkazilgan tadqiqot bosqichlariga mos bo'lishi kerak.

Nazariy maqola. Bunda mavjud adabiyotlar negizida yangi nazariy tushunchalar, qoidalar, takliflar va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Bu kabi maqolalar:

– nazariyaning rivojlanish tahlili va nazariy konstrukt (ilmiy tahlil va umumlashma)larning tafsilotlariga;

– yangi nazariyani taqdim etishga;

– mavjud nazariyaning tahliliga (masalan, uning kamchiliklarini ko'rib chiqishga);

– bir qancha nazariyalarni solishtirish, birining ikkinchisi oldidagi afzallik jihatlarni ochib berishga bag'ishlanishi mumkin.

Bu kabi maqolalarning tuzilishi mazmunidan kelib chiqadi.

Empirik ma'lumotlar nazariy muammo yechimi uchun zarur bo'lgan taqdirdagina maqolaga kiritiladi.

Metodologik maqolada:

– yangi metodologik yondashuv;

– mavjud metod modifikatsiyasi;

– ilmdagi miqdoriy va tahliliy yo'nalishlar muhokama qilinadi.

Metodologik maqola batafsil yozilishi kerak, zero, unda keltirilgan metodologiya o'quvchi tomonidan

baholanadi, boshqa metodologiyalar bilan solishtirilib, afzallik jihatlari aniqlanadi.

Adabiy tahlil – ilgari chop etilgan tadqiqot natijalarini taqdim etish.

Bu kabi maqolalar quyidagilarni o'z ichiga qamrab olishi kerak:

– muammoning qo'yilishi (uning tavsifi va ta'rifi);

– ilgari tadqiqotlar mazmuni;

– asosiy xulosalar, adabiyotlardagi mavjud qarama-qarshiliklar;

– ushbu muammoni bartaraf etish bo'yicha takliflar.

Mavzuga oid tadqiqot – jamiyatdagi ma'lum bir holat, jarayon bo'yicha hisobot, olib borilgan tadqiqot.

Bu turdagi maqola quyidagi jihatlarni qamrab oladi:

– aniqlangan muammoning tavsifi;

– aniqlangan muammoni hal etish usullarini tahlil qilish;

– ma'lum bir sohada tadqiqotlar olib borish zaruriyatini isbotlash;

– mavjud nazariy qiyinchiliklarni tahlil qilish.

Mavzuga oid tadqiqotlar mualliflari tavsiflarni batafsil keltirish jarayonida maxfiylikka rioya qilish zaruriyatini esdan chiqarmasliklari lozim.

Yuqorida keltirib o'tilgan ilmiy maqola turlarida akademik uslub qo'llaniladi. Tahliliy, ommabop maqolalarni yozishda esa publitsistik uslub qoidalari ishlatiladi. Tahliliy va ommabop maqolalar ilmiy jurnallarga taqdim etilmaydi va ilmiy tadqiqotlarni qog'ozga tushirishda bu janr turidan foydalanilmaydi.

Tadqiqot natijalari tahlili

Olib borilgan ilmiy ish davomida "yurisprudensiya" yo'nalishida nashr etilayotgan ilmiy maqolalar uch bosqichdan iborat ekspertiza jarayonlaridan o'tkazildi. Natijada maqolalarni ilmiy ekspertizadan o'tkazish muddati qisqartirildi va tahririyatga kelib tushayotgan maqolalar sifati oshdi. Ya'ni tadqiqot davomida ishlab chiqilgan maqolalarga qo'yiladigan talablarga mos ravishda maqolalar tayyorlana boshlandi. Ushbu talablar xalqaro ma'lumotlar bazalari tarkibidagi jurnallar talablariga mos holda ishlab chiqildi.

Shuningdek, maqolalar janr-kompozitsion jihatdan tahlil qilinganda, shu narsa aniqlandiki, ilmiy maqolani tahliliy va publitsistik maqoladan ajrata olmaslik oqibatida maqola-

ni talablarga moslash mualliflar uchun qiyinchilik tug'diryapti. Bu holat inobatga olinib, ilmiy maqola turlarining tavsifi ishlab chiqildi.

Tadqiqot davomida "yurisprudensiya" yo'nalishi bo'yicha tayyorlangan ilmiy maqolalarni tadqiq etish va tahlil qilish natijasida quyidagi nomuvofiqliklar aniqlandi:

1. Janrlarga noto'g'ri ajratish va til vositalarini noto'g'ri tanlash:

ilmiy maqola janr va turlari orasidagi farq anglashilmaydi: tahliliy va publitsistik maqolalar ilmiy maqola sifatida qabul qilinadi (ilmiy maqola yuqoridagi maqolalardan farqli o'laroq, qat'iy ravishda fundamental va empirik tadqiqotlar natijalari bo'yicha yozilishini tushuntirish lozim);

bayon etishning so'zlashuv, sodda (oddiy) til, ba'zan dialektal leksika bilan tavsiflanadigan publitsistik uslubi qo'llaniladi;

ilmiy matnlarda hissiy va ekspressiv yo'g'rilgan konstruksiyalar: undov gaplar, ritorik savollardan, shuningdek, takrorlashlar, tautologiya va pleonazmdan foydalaniladi;

akademik yozuv ko'nikmalari mavjud emas.

2. Ilmiy maqolaning tuzilishi va kompozitsion elementlarini to'g'ri rasmiylashtirmaslik: maqolalar lozim tarzda shaklga solinmaydi (buni ilmiy maqola yozish ko'nikmalarining mavjud emasligi bilan izohlash mumkin);

ilmiy maqolaning annotatsiya, kirish, materiallar va metodlar, tadqiqot natijalari, tadqiqot natijalari tahlili, xulosalar, shuningdek, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati kabi kom-

pozitsion elementlari to'g'ri rasmiylashtirilmaydi;

fikrlarni bayon etishda chalkashlik, mantiqiy bog'lanmagan xatboshilar mavjud bo'lib, maqola ilmiy apparatining umumiy buzilishiga olib keladi.

Xulosalar

Ushbu tadqiqot natijalari "yurisprudensiya" yo'nalishi bo'yicha ilmiy maqolalarni tayyorlayotgan mualliflar yozish ko'nikmalarini oshirishlari, shuningdek, ilmiy maqola janri va ilmiy maqolaning kompozitsion elementlari borasidagi bilimlarini chuqurlashtirishlari zarurligini ko'rsatdi. Mualliflar kerakli adabiyotlarni o'rganib chiqishi, ushbu yo'nalishdagi seminarlar va treninglarda muntazam ravishda ishtirok etishi muhim ahamiyat kasb etadi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida maqolalarni bosqichma-bosqich tekshirish tizimi ishlab chiqildi – maqolalar mualliflari bilan yakka tartibda ishlashni o'z ichiga olgan texnik va ilmiy ekspertizalar o'tkazildi. Shuningdek, ilmiy ish natijasida quyidagi tavsiyalar taklif etildi:

1. Tahririyat siyosati orqali talablarga javob bermaydigan maqolalarning qabul qilinishini qat'iy cheklash.

2. "Yurisprudensiya" yo'nalishi bo'yicha ilmiy maqolalar yozish va rasmiylashtirishni o'rgatish uchun tezkor ravishda uslubiy qo'llanma ishlab chiqish.

3. Akademik yozuv ko'nikmalarini o'rgatish bo'yicha o'quv seminar-treninglar o'tkazish.

REFERENCES

1. Toshpo'latova N. Tahliliy jurnalistika. O'quv qo'llanma [Analytical journalism]. Tutorial, Tashkent, Bayoz Publ., 2019, 248 p.
2. Davis M. Scientific papers and presentations, second edition: navigating scientific communication in today's world. Academic press, 2004, 384 p.
3. Day R.A. and Gastel B. How to write and publish a scientific paper. Greenwood, 2006, 360 p.

4. Gross A.G., Harmon J.E., Reidy M. Communicating science: the scientific article from the 17th century to the present. Oxford university Press, 2002, 280 p.
5. Hartley J. Academic writing and publishing: a practical handbook. Routledge, 2008, 208 p.
6. Sviderskaja I.V., Kratasjuk V.A. Kak napisat' i opublikovat' stat'ju v mezhdunarodnom nauchnom zhurnale: metod. rekomendacii [How to write and publish an article in an international scientific journal: a method. recommendations]. Krasnoyarsk, Siberian Federal University, 2011, 52 p.
7. Arhipova E.I., Kazakova O.A. Zhanrovaja specifika nauchnoj stat'i po jazykoznaniju [Genre specificity of a scientific article on linguistics]. Vestnik nauki Sibiri – Bulletin of Science of Siberia, 2013, no. 1 (7). (In Russ.). Available at: <http://sjs.tpu.ru/> (accessed 28.02.2021).
8. Ponomarev A.B. Metodologija nauchnyh issledovanij [Research methodology]. Perm, Publishing house of Perm, 2014, 186 p.
9. Novikov A.M., Novikov D.A. Metodologija nauchnogo issledovanija [Research methodology]. Moscow, Librokom, 2010, 280 p.
10. Sidorova E.O. Kak napisat' nauchnuju stat'ju [How to write a scientific article]. Available at: <http://repo.donnu.ru:8080/jspui/bitstream/123456789/4046/1/%D0%A3%D1%87%D0%B8%D0%BC%D1%81%D1%8F%20%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D1%82%D1%8C%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%BD%D1%83%D1%8E%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8E.pdf/> (accessed 10.01.2021).
11. Kuznecov I.N. Nauchnye raboty: metodika podgotovki i oformlenija [Scientific works: methods of preparation and design]. Minsk, Amalfeya, 2000, 544 p.
12. Nauchnyj apparat issledovanija [Scientific research apparatus]. Available at: <https://infopedia.su/> (accessed 10.01.2021).
13. Krampit A.G. Metodologija nauchnyh issledovanij: ucheb. posobie [Research methodology: textbook. allowance]. Yurga, YUTI TPU Publishing House, 2006, 240 p.
14. Esin B.K. Istorija russkoj zhurnalistiki [History of Russian journalism]. Moscow, 2006, 370 p.
15. Chernikova E.V. Osnova tvorcheskoj dejatel'nosti zhurnalista [The basis of the journalist's creative activity]. Moscow, 2005, 414 p.
16. Ahmadulina E.V. Kratkij kurs teorii zhurnalistiki [A short course in the theory of journalism]. Moscow, 2006, 272 p.
17. Sergeev N.M. Jetika soavtorstva i jetika citirovanija. [Ethics of co-authorship and ethics of citation]. *Rossijskij himicheskij zhurnal – Russian Chemical magazine*, 1999, no. 6. Available at: <http://vivovoco.ibmh.msk.su/vv/papers/ecce/ethics/serg.htm/> (accessed 10.01.2021).
18. Bernstein D.S. A student's guide to research. *IEEE Control Systems Magazine*, 1999, vol. 19, no. 1, pp. 102–108.
19. Bernstein D.S. Peer review. *IEEE Control Systems Magazine*, 2000, vol. 20, no. 3, pp. 8–11.
20. Thompson R.C. Author vs. referee: A case history for middle level mathematicians. *Amer. Math. Monthly*, 1983, vol. 90, pp. 661–668.
21. Korotkina I.B. Classical Elements and Word-formation in Academic Discourse. *Russian Journal of Linguistics*, 2018, vol. 22. no. 2, pp. 389–403.
22. Saidov H., Toshpulatova N., Nurmatov A. et al. Bosma ahborot vositalarida zhanrlar va mahorat masalalari [Questions of genres and skills in print media]. Tashkent, Uzbekistan, 2019, 509 p.
23. Zasurskij Ja.N. Zhurnalistika v izmenjajushhemsja mire [Journalism in a changing world]. *Vestn. Mosk. un-ta. Zhurnalistika – Bulletin of the Moscow University. Journalism*, 1991, no. 2.
24. Zhurnalistika v informacionnom pole sovremennoj Rossii: dolzhnoe i real'noe [Journalism in the information field of modern Russia: what is deserved and what is real]. Moscow, Aspekt Press, 2018, 176 p.
25. Urcul A.D. Problema informacii v sovremennoj nauke [The problem of information in modern science]. Moscow, 1975, 132 p.
26. Korkonosenko S.G. Osnovy zhurnalistiki [Fundamentals of Journalism]. Moscow, 2006, p. 128.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

1 / 2022

BOSH MUHARRIR:

Tashkulov Akbar Djurabayevich

Toshkent davlat yuridik universiteti rektori

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Salayev Nodirbek Saparbayevich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, y.f.d.,
professor

Mas'ul muharrir: O. Choriyev

Muharrirlar: Sh. Jahonov, K. Abduvaliyeva,
F. Muhammadiyeva, Y. Yarmolik

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Web-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Jurnal 15.03.2022-yilda tipografiyaga
topshirildi. Qog'oz bichimi: A4.
Shartli 21,36 b.t. Adadi: 100. Buyurtma: № 7.

TDYU tipografiyasida chop etildi.